

ÉLETÜNK KÉK ÍVE ALATT

Életünk nyugodt kék íve alatt nem lelek nyugalmat,
sejtjeimből építék hazát – hazám – gondolataidnak.

Kövek közt virágzik nyugtalan életem,
emlék fa-ajtó csikorít rám,
fából a kilincse, kilincse eltörött,
jegénye-vágyaim szép sora menetel,
gyermekkorom üldögél hűvös kútkáván,
gyenge hangom kútba hull, kútba kiáltok,
öblösen görög lefelé a hangom,
gyenge hangom üvölt odalenn a kútban,
megborzongok, micsoda borzalmat okoztam!
Megborzongok, micsoda emléket őrzök!
Jegénye-vágyaim, jajongva védjetelek,
hangtalan álljatok életem határán!

Életem határán meleg tenyerű nap,
hűvös hold világít, csillagkövek hullnak,
csillagkövek között életem virágzik,
nyugtalan életem a földről kivágyik,
meleg tenyeremben a hűvös hold hallgat,
hűvös tenyeremben izzik a nap szépen,
homlokomról hullik a sok hullócsillag.

Életünk nyugodt kék íve alatt nem lelek nyugalmat,
sejtjeimből építék hazát – hazám – gondolataidnak.
Nyugtalan gondolataim életünk nyugodt kék ívébe vágynak,
belőlem épít az idő hazát az épülő világnak.

Pillanat a világ, tekintetem a mindenség pillantása.
Gondolkozom, gondolatom az idő áradása.
Fájdalmam a föld sebéből nőtt virág,
mikor kigondolt engem, nevetett a világ.

Míg írom e verset, félelmeimet elűzöm,
s mint tarka pántlikát, ünnepelni a hajamba tűzöm.
Hogy ne éljek feleslegesen, közönyös-boldogtalanul,
nevetni tanulok, ahogy a csecsemő élni tanul.

(Utunk, 1964/49)

SZOMBAT ESTE

A kirakatüvegen át hallani, hogy hallgat a sok tejesüveg,
nem sikoltozik, hiába képzelsz nekik
emberi szavakat, szívet.
Hétfő... kedd... szerda... számolod – szemben a
mosóportorony
nem indul meg sivár szombatodon.
Egyedül vagy! – Néz rád az agyonfogdosott kilincs.
Tenyerek nyomától fényes. A boltban már senki sincs.
Szeret valaki – villannak piros neonbetűk.
önmaga után lohol. – Itt a villamos, gyerünk!
Szeretsz valakit?! – váltod gyorsan a jegyet –
Önmagad után loholsz. – Tülekedj! Keress helyet!
Nincs. Állhatsz. Kezedben könyv és hóvirág.
Vers az újságban. Kinn a tavasz. Kiált
valaki, kiált a villamos után.
Hova? Kiért? Lemaradt? Bután
csattog a kassza kopott fafedele.
A virágot!... könyvet!... A fenébe vele!
A szálkás ablakfába kapaszkodom.
Leszállok. Bőrömön piroslik a nyom.
Árnyékom ágál a kirakatokon.

(Igaz Szó, 1967/9)

SZÉL

Ma járnai tanulok.
Két szembejövő villamos beszorított,
neki kell dőlnöm a szélnek.
Ez a gyönyörűség! A szélnek dőlni!
Szembehasítani karral, combbal!
Meg kell feszítened minden izmodat,
oda kell figyelned,
mozgósítanod magad.

Most egész lényemmel járok.
Micsoda gyönyörűség!
E nyers mozdulatok felszakítják mindazt,

ami naponta betemeti
belső szabadságomat.
Egyetlen mozdulattal
szétszaggatom!
A szelet is
szétszaggatom!

(Igaz Szó, 1967/9)

OXIGÉN

A léleknek is lélegeznie kell.
Lényegében semmi romantikus
nincs abban, hogy a lehetetlent
újra meg újra megkísértjük.
Egyszerű kényszer. Lélegezni kell.
Oxigén kell. Szabad lélek. Lebegés.
Legalább annyi, amennyi e verset
megtölti oxigénnel,
hogy vele lélegezz.

(Igaz Szó, 1967/9)

HA NEM LETT VOLNA TEMPLOMDÚLÁS...

Ha nem lett volna templomdúlás,
máglyahalál és könyvégetés,
ha nem lettek volna börtönök
gondolatoknak, szavaknak és
hiteknek és álmoknak is,

ha nem lett volna minden hamis
szobor, hit, szó és gondolat
hírral, névvel és hatalommal
fizetett; ha nem látnám a rácsokat
már-már útjelző táblaként:
„Itt felcsapott a gondolat!”
ha nem váгна arcomba a füst,

az elégetett könyveké,
mondanám én is: – „Játék a vers,
hagyjátok abba már! Elég!”

(Igaz Szó, 1967/9)

MOZAIK

Folytatom a tárgyakat gondolatban,
ahogy a kezeket folytatják a gépek.
Ha ránézek: a csupor eltörik,
mert messze vagy és épp utánad nézek.

*

Látom: véletlen, hogy a szobám
nem barlang, kút vagy pincesarok.
Véletlenül szerettelek meg,
csodálkozom – és belehalok.

(Igaz Szó, 1967/9)

DOMBOK

Gyermekkorunk óta gyaloglunk ezen a dombon át,
fejünk fölött a nap gyermekkorunk óta moccanatlan.
Egy kukoricalevél árnyékodra hasonlít,
napraforgók örvénylenek szemedben.
Ez a végtelen táj, amiben gyaloglunk,
ez a végetnemérő kukoricás,
ez a napraforgótábla, amibe beleszédülünk,
ezek a gyermekkor felé hátráló szikkadt bivalynyomok,
ez a visszafelé hömpölygő idő,
fejünk fölött a moccanatlan emlékezet,
ez a domb, ami ugyanaz

kétszáz kilométerrel arrébb
és húsz év múlva
és kétszáz kilométeren át
ez a por,
ez a kétségbeejtő kukoricás,
ez a napraforgó: sötét seb életeden,
ez a táj,
ez a gyalulatlan deszkaöleső,
ez a huszadik századi Jézuska-jászol,
ez a tüzeskerék,
guruló mámor,
babona-kerék,
a búzába belekap;
kiárad a táj,
elárasztja életedet,
szájunkba ömlik...
s a moccanatlan nap a fejünk fölött.

(Utunk, 1968/35)

AZ IDŐ KÖREI

ELLEN-IMA A JÖVŐHÖZ

Mert nem tudlak megszólítani,
mert nem tudok szólni a döbbenettől,
hogy ami bennünk kimondhatatlan,
abból leszel...
Mi teremtünk, vagy te téteted velünk azt,
amivé lenni igyekszel?
Miért arra emlékezünk mindig,
ami már az arcod lehetne?
Mért emlékezünk rád, még-nemlétezőre,
micsoda kényszer mondatja ki velünk
kimondhatatlan szavaidat?
Életünk sohasem lehet teljes,
akik emlékezni fognak ránk,
azokkal a szavakkal emlékeznek majd,
amiket velük mondat a jövő.

Jövő, te örökké készülő,
benned ismerhetünk csak magunkra.
Távolodó, végtelen-léptekkel közelítség,
itt benn, s ahol felismerünk,
ott életünk a végtelenbe vész.

Ismerni akarlak, kezéd fejen az ereket,
arcodon a felindulás foltjait,
hangodban hangunk emlékeit,
tudni akarom, mit csinálsz reggel hattól nyolcig,
hova sietsz,
végig tudod-e gondolni sejtjelmeimet,
ülj le ide, hogy elképzeld hessélek.
Mondd, lesz-e?
Tudunk-e arcot teremteni neked?
Lesz-e konyhaasztalod, írógéped,
játékos, reggelid, vacsorád?
Úgy veszed majd a poharat a kezédbé,
ahogy mi sohase tudtuk,
mert ujjaink emlékeztek a rettegésre,
kezünkben atomjaira bomlott a pohár,
lesz-e poharad, emlékezni fogsz-e
a mozdulatra,
ahogy mi sohase tudtuk megfogni a poharat?
Emlékezni fogsz-e arra, ami kimondhatatlan?
Szólsz-e majd hozzánk,
megszólítség-e majd?

Lehet, hogy valahol hátrál az idő,
visszafelé épít az emlékezet,
lehet, hogy valahol egyszerűsödésre törekszenek
a sejtek,
lehet, hogy valahol a kezdetekig
hátrál az anyag?

Valaki azokat a hangokat hallja meg,
amiket mi nem hallhatunk,
s a jövőből érti meg a múltat?

*

Mire készülünk?
Milyen jövőt tervezünk meg képzeletünkkel?

Mit tud a testépítő sejt a testről?
Mit tud a máj a gondolatainkról,
mit tudnak gondolataink az időről,
amiben valóságos lesz a képzelet
s az eszmélet végtelenje?

*

Amit elképzelsz az ember,
élt már, vagy élni fog
valahol a világon.

Hány világ szívverését
hallja egy vers ritmus-sora?

Az időtlen képzelet
éppúgy épít múltat, mint jövőt,
mintha a végtelen teremtés
arcát rajzolná szakadatlan...

ELSŐ MEGKÖZELÍTÉS

Szemünkön át csak a látható világ,
fülünkön át csak a hallható világ,
érzékeinken át csak az egysíkú idő...

Az idő Möbius-szalaga önmagába fordulva
folytatódik végtelenül;
hiába vagdaljuk szét
jelenné, jövővé, múlttá,
körei egymásba kapcsolódnak.
Az idő egyetlen végtelen felületén
jelen–jövő–múlt egymásbaszalad,
csak az élet szelektál magának
véges időt,
csak a halál szakítja meg
az idő végtelenjét,
csak az élet és a halál.
Az élet éppúgy megszakítja az idő végtelenségét,
mint a halál.
A halál is csupán megszakítja
az idő végtelenségét,
mint az élet.

De az idő meg nem szakad,
áramlik tovább Möbius-szalagként
előre-hátra,
csak érzékeinkben, csak tudatunkban,
csak megszakítottnak tudjuk,
csak az élet maga időszelekció...
Ó, időközöb-alatti létünk!
El kellene tudnunk képzelni a végtelent,
de még a felfogható idő is
csak képzeletünkben emberi.

MÁSODIK MEGKÖZELÍTÉS

Anyám tudja, hogy a lámpaernyőn
madarak repültek körbe, mozdulatlanul.
Tudom én is, de a madarak nyaka
megnyúlt azóta az iszonyattól,
csőrük előremered,
és szárnyuk lassan végtelenné nő,
ahogy az idő visszaáramlik
életemből a múltba,
ahogy fájdalmaim
a gyermekkorra rakódnak,
ahogy a lámpaernyő lassan emelkedni kezd,
a madarak az égbe vájják csőrüket,
nyakuk kidugják egemen,
és repülnek az idő Möbius-szalagán
körbe mozdulatlanul.
Könnyebb elképzelnem
a végtelen szárnyú madarakat,
mint jelen lennem ebben a pillanatban.
Mért kell rögzítenem a jelent,
mért kell úgy emlékezni rájuk,
mért kell a lámpa madarait elfelednem,
ahogy akkor láttam őket,
mért nem repülhetnek körbe
az idő Möbius-szalagán,
végtelenné nőtt szárnyal,
mért nem vágthatják csőrük egembe,
mért akarom visszaforgatni az időt,
mért akarom az idő csőrét a múltba vágni,

mért hiszem azt, hogy megragadhatom az időt?
Mért kell megragadnom a megragadhatatlant,
mért úsznak végtelen szárnyakkal madaraim,
tótágast állva visszafelé,
mért nem tudom megragadni ezt a percet,
mért verik be végtelen eget
a múlt madarai?
El kellene tudnom képzelni a végtelent,
hogy megragadhassam ezt a percet,
de még képzeletemben
sem emberi az idő.
Ez a pillanat meggyészínű,
de túlcsondulóan édes és émelyítő,
mint rothadt falevél íze.
Ez a pillanat átszivárog a fogunk rései közt,
íze elillan,
s az emlék levél-íze megkeseredik,
és a pillanat íze holnapután
az emlék levél-ízétől megkeseredik,
mert felfoghatatlan az idő végtelensége,
mert a felfogható időt sem tettük emberivé –

a képzelet végtelensége akárcsak az idő végtelensége.

HARMADIK MEGKÖZELÍTÉS

Különös régi költők,
kik úgy bíztak szemükben,
mint mi a komputerekben,
különös régi költők,
kik látták gondolataikat,
testtelenül elgondolni se tudták őket,
képleteinket meg se értenék.

Képletekre bontott gondolat!
Ki ölte meg a felfedezés mámorát?
A képzeletet ki üzte ki
a gondolatok közül?
Ki hagyta magára a gondolatot?
Micsoda magányra kényszerült,

micsoda sivár képlet-tengődésre!
Ki szakította ki a szemét?

A régiek látták gondolataikat,
nekünk látnunk kell gondolatainkkal.
Vissza kell perelnünk szemeit,
vissza kell adni a gondolatnak a képzeletet,
a felfedezés örömét,
a gondolat örömét,
a létezés örömét,
hogy láthassunk gondolatainkkal.

(Korunk, 1969/1)

FOHÁSZ

Nem vágyok vissza a sóvárgás barlangjaiba,
megszégyenít a nosztalgia,
a kőbalta-gondolatok a homlokok mögött.
Csak annyi, hogy túl könnyű így élni,
elemi dolgokra várva:
szekrényre, vacsorára, nagyobb lakásra –
a képzeletből telne még
külföldi utazásra is –
de a vágy itt dülöngél
szoba-konyha közt,
feltörli a port, fáradtan székre zuhan,
szomszédasszonynak panaszkodik,
ősi módon.
A szavak a kifeszített testű
fájdalmait követik.
Újra meg újra ugyanaz az út.
Csak a feltámadás reménytelensége új,
csak idegsejtjeink korszerűek.
Különben az egész dadogás.
Néha megszólalok szemedben.

(Igaz Szó, 1969/6)

REND

Mi mindent összehord az ember egy lakásban, aminek egymáshoz semmi köze! Hogy lehet meglenni egy szobában, ahol a tárgyak még gyűlölni sem tudják egymást! A nagy hal bekapja a kishalat –ez valamilyen rend, de miféle rendszerbe lehet egymás mellé kényszeríteni a széket és a szőnyeget? Ezekkel a tárgyakkal nem lehet értelmesen működő rendszert elképzelni, de nem dobhatjuk ki a saját tárgyainkat a szobából, és arról sem tudunk lemondani, hogy rendszerbe ne kívánnánk a dolgainkat. Marad hát az illúzió, hogy a cserép a polcon áll. Valójában semmi közük egymáshoz. De marad az illúzió, hogy egymáshoz tartoznak egy nyelvtani szerkezetben. És marad a nosztalgia, hogy a cserép szép és a polc hasznos. Gondoljuk hát egymás mellé őket.

De nekem allergiám van az illúziótól és a nosztalgiától.

Nem tudom azt hazudni, hogy cserép a polcon. Csak: Polc. Cserép. Szék. Szőnyeg. Még a pontok is hamisak. De az még elviselhetlenebb, hogy még egy szobában sem lehet rendet teremteni!

(Utunk, 1969/39)

FASIZMUS

Csak él, csak él,
mint halál után a haj,
koporsóba nőtt köröm.
Feléli apját, anyját,
daganatot szül a világra,

szavai mint a polip
körülmlik a gondolatokat.

Lábnymai kráterek,
kinyújtott karjai
rakéta-kilövő-állomások.
Mozdulatait
a felbomlásig
ismétli a világ.

(Utunk, 1969/40)

A MEGSZAKADÁSIG

Anyám, anyám,
térdeplő templomok,
imádkozó fák, reménykedő füvek,
köveknek szavaló költők,
lihegő kis kölyökkutyák
a képzelet peremén,
az idő üveghegyén,
műanyag-kínokat kitaláló
kiábrándult Krisztusok:
kiszolgált katonák –
kinek kelletek már?
Ki kényszeríti fejetek
ebbe a képzelt kalodába?
Ki tart láncon
a kín udvarában?
Kinek prédikáltok, kinek?
Ki érti meg ezt a konok ugatást
elképzelt kísértetekre,
korhadó égi koronákra?
Ki feszített kőkeresztre,
ki zárt kőkoporsóba,
kinek hiszitek el,
hogyan megvált a kő,
a kín, a kereszt?

Gurul a glória,
made in XX. század,

földre zuhan a fakereszt,
kipusztulnak a kőkrisztusok,
csak a képzelet keríti még
kínnal körül a kicsi hitet,
melengeti szalmán, töreken,
inget ad rá, dédelgeti,
játszani akar –
csak a képzelet menekül
báránycák közé Betlehembe,
bánatba, boldogságba,
bádogikonok alá...
Merjétek ki a tengereket!
Hova hullattátok a szemeiteket?
Merjétek ki a tengereket,
keressétek meg a szavaitokat
a halak szájában,
néma kopoltyúik alatt.
Merjétek ki a tengereket,
keressétek meg a tengerfenéki
kőkereszteket, kőtemplomokat,
törjétek össze,
hajítsátok a holdra a harangokat!

Három napon át harangozzon a hold,
három napon át hulljon hajatok, hitetek.
Ébredjétek életre!
Ne káromkodjatok köveknek,
kísérteteknek!
Szóljatok szóval
– made in Europe 1969 –
üljétek asztal mellé,
ne prédikáljatok,
ne áztassátok a lábatokat –
Itt rothadnak meg a szavak szemetek előtt,
itt kocsonyásodnak meg a gondolatok,
itt válik hullóvé a halál,
itt válnak hontalanná a hegyek!
Ide kell a képzelet a kifulladásig,
szó a megszakadásig,
értelem
az emberszabású halálig.

(Utunk, 1969/49)

ALAPÁLLÁS

(Első gyakorlat):

Ma is elhalasztom a szenvedést.
Fogom a verset, kést, csipeszt,
és boncolok. mint a kést.
– Vagy átejem magam?
Egy nyaláb ideg a jövő.
Kitakartam.
– Ha van.

(Második gyakorlat):

Ma is elhalasztjuk a szenvedést.
Marokra fogjuk a verset,
mint a kést.

(Igaz Szó,)

KAPU, NAP, ASSZONYOK

A festő egymásra festette képeit, mert nem volt pénze vászonra. Láttam, ahogy képre képet festett, s az utolsó képen, a láthatón átvilágított az első, a második, a harmadik... S az utolsó kép, a látható is ilyen volt már: a napfénybe bugyolált asszony méhén átsugárzott a virág. A narancsszínű és piros napok átütöttek a vásznon, és véglegesen körülzárták az asszonyok arcát. A fehér kendők is napokká váltak s a feketék is. A kapuk mozdulatlanul lebegtek, mint az emlékek. És a napbazárt arcú asszonyok keze egymásraejtve, egymáson

átnyúlva, egymásbatűnve egy leheletnyi végtelenbe veszett.

(Utunk, 1970/23)

VERS

A tojás a kalitkában nem nőtt utána,
nőni kezdett.

Kinőtte a kalitkát
s a madár szabadon
született.

De a kalitka
nem nőtt utána.

Egyre jobban szorította
odabenn.

Madár volt,
mit tehetett volna:
énekelt.

(Utunk, 1970/32)

NOSZTALGIA?

Huszár Úrnak szeretettel

Egymást marjuk hát, tehetetlenség áldozatai –
hol van az ifjúság, szemeteskosci zörög,
kinyitottuk a könyvet, földre hulltak a betűk,
össze se söpörjük, térdig betűben járunk...
Ki nyitja ki az ablakot? a kar lehanyatlik,
el sem hangzik a szó s már visszájára fordul,
hol van a szél, a forró, a téren átvágtunk este,
mentünk és énekeltünk és – igen – értettük
egymást.

Értettük egymást. Hallod? Hol veszett el közben
a mi is? – az ének? De nem is ez volt a fontos,
hanem, hogy énekeltünk.

Most is csak ez a fontos.

Fáj az ujjam, ha írok, fáradt vagy, tudom, te is,
dolgozol talán te is, a fájdalom a füsttel
áll a szobában szürkén, és nem nyitsz ablakot,
és tollal írsz, és fáj a kezedben a toll is.

(1971 k.)

BALLADA ARRÓL, AKI...

Felkelt, fogat mosott,
fogta a kulcsait,
s munkába indult.
Egzotikus papagájokkal
társalkodott,
s nagyítóval a kezében
napokig vizsgálta
egy furcsa kacsacsőrű emlős
hártya-nyomait.
(Ugyanis
embertannal foglalkozott.)

Néha azt hitte, gondolkozik.
És nem vette észre,
mikor
koponyájából
kilakoltatták.

(A Hét, 1971/5)

CSENDÉLET

Összekarcolt szavaink,
mint a lejárt szerelem.

Az ártatlan füzetlapok
felpúposodnak a huzatban,
a lezárt írógépekben

hallgatnak a versek.

Tehetetlen ceruzák
s a tekintetek!

Életben maradt gondolatok,
magányos mondatok...

Aztán a kávé, cigaretta.

Felparázslík a holnapi nap –
kioltjuk, mint a csikket.

(Utunk, 1971/27)

TÁJ

Ó, nagy kerek kék ég!
Kifordultál, fonákkodat mutatod,
lefut a tekintet a fáról
s a kínlódó gyökereket keresi
a föld alatt.

Jobban látok már a föld alá,
mint fel az égre,
tisztábban látom a fuldokló gondolatot
a szemek vizében, mint a szemeket.

Nem tudnak becsapni már a virágok,
sem egyenként, sem szédítő csokorban,
le sem szakítom már,
csak az elszáradt indák indítanak meg,
csak a lefejezett szegfűk,
csak a kórók kiáltozása.

Nincs visszhangom már
csak a repedezett földre,
nincs szavam már,
csak a föld felé fordult napraforgók
némasága.

(Igaz Szó, 1971/6)

REMÉNY

Fekete napraforgók
fordulnak felém,
nehéz tenyerek
hallgatnak szívemen,
hiába ítétek magányra,
szemembe visszajár a táj,
fülemben visszhangzik a föld,
és megszólalnak a kutak.

AMI VAN

(mondjuk Amerikában)

Ez van még,
ami nem manipulálható,
ez a törvénytelen szerelem,
a szabadság utolsó illúziója,
ez a mocsoktalan néhány óra,
amíg két embert összetart –
a nyomor gravitációja.

(Igaz Szó, 1972/9)

CSIPKE

Falvédón a szív,
torkodban a szívdobogás.

Ne felelj, nem én vagyok.
Ezüst-túvel mosolyod fűzöm
és hallgatok.

Hétfőt álmodtam és Keddet,
éneklő vízcsapokat...
Szívedben vekker – ébredj, ha tudsz
viaszosvászon ég alatt.

(Igaz Szó 1972/9)

KULTÚRA

Szó lesz a szerelemből,
a puffadt hasú gyerekek szeméből
számsorok.
Vers lesz a végtelenből,
ebből a vergődésből
valami adat.
Asztalomon a vers,
a versben szerelem,
és puffadt hasú gyerekek szeme
és számsorok.

(Igaz Szó 1972/9)

KÖVEK

Hozzák hosszú sorban az asszonyok
fejükön a követ.
Szülnek, temetnek,
fejükön meg se moccan a kő.

Sírnak, átkozódnak,
viszik tovább a követ.
Viszik tovább a kövek
hosszú sorban a menetet.

(Igaz Szó 1973/5)

NAPOK

Szervátiusz Tibornak

dél van
a nap ideje

a föld pohara
csordultig tele

karéjba szeli a nap
az időt

ülj asztalhoz
vihár előtt

(Utunk, 1975/46)

KETTÉVÁGVA

nem értem, hogy tudják
külön kimondani
a test szót, vagy a lélekét?
hogyan tudják
csak elképzelni is

külön?
mintha a mosoly
a szájról leválna
és szárnytalan szállna

tovább...

(Korunk, 1976/1-2)

DIALEKTIKA

a fény útjában
sötét rács a testünk –
mégse mondjuk
börtönünknek a fényt

(Korunk, 1976/1-2)